

GRAFIČIO REIŠKINYS KLAIPĖDOS MIESTE: TERITORINIO PASISKIRSTYMO ANALIZĖ

Daiva Verkulevičiūtė-Kriukienė, Aneta Špelverytė

Klaipėdos universitetas

Anotacija

Darbe analizuojamas grafičio piešinių teritorinis pasiskirstymas Klaipėdos mieste, jį lemiančios priežastys, atliekama jų panašumų ir skirtumų Klaipėdos mieste analizė. Analizuojant grafičio piešinių teritorinį pasiskirstymą Klaipėdos mieste, pasirinkti keli mikrorajonai ir jų analizės pagrindu pateiktos išvados visam Klaipėdos miestui. Grafičio piešiniai pagal stilių skirstomi į 5 grupes ir tiriamas jų teritorinis pasiskirstymas. Skirtingi šių piešinių stiliai atskleidžia ne tik piešėjų meninius gebėjimus, bet ir piešimo motyvus, tikslus. Darbo pabaigoje, remiantis užsienio valstybių pavyzdžiais, pateikiama pasiūlymų dėl grafičio piešinių panaudojimo Klaipėdos mieste galimybių.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: Klaipėdos miestas, grafitis, grafitininkai, subkultūra.

Abstract

This paper analyses the spatial distribution of graffiti in Klaipėda city. The main focus is concentrated on causes and spatial distribution of graffiti, similarities and differences between graffiti drawings in Klaipėda city. The analysis of graffiti drawings spatial distribution in Klaipėda city is based on few area researches. In this work all graffiti drawings are grouped into 5 graffiti style groups and are studied their spatial distribution. Different styles of graffiti drawings reveal not only drawers artistic skills, but also their motives and goals. In the end of the work, based on examples of foreign countries, suggestions about the possibilities of the usage of graffiti drawings in Klaipėda city are presented.

KEY WORDS: Klaipėda city, graffiti, graffiter, subculture.

DOI: <http://dx.doi.org/10.15181/tbb.v67i2.855>

Įvadas

Spaudoje ir internetinėje erdvėje yra nemažai diskusinio pobūdžio straipsnių, tačiau tik neseniai pasirodė pirmieji filosofų ir sociologų moksliniai straipsniai, analizuojantys grafitininkų subkultūras, elgesio normas, grafičius, kaip jaunuolių saviraiškos formą. Grafičio piešiniai domino ne tik minėtų mokslo šakų, bet ir dailės atstovus, kurie šiai naujai meno rūšiai skiria nemažai dėmesio. Taigi į grafičio piešinius iki šiol daugiausia žvelgta iš sociologijos ir meno pozicijų, beveik neakcentuojant teritoriškumo.

Tokie tyrimai svarbūs, norint suprasti grafičio piešinių teritorinį pasiskirstymą, jų panašumus ir skirtumus Klaipėdos mieste, teritorijos įtaką ir priežastis, lemiančias tokį šių piešinių pasiskirstymą. Grafičio piešinių išsidėstymo supratimas ga-

lėtų palengvinti kovą su nelegaliais grafitininkais, kurie kenkia miesto estetiniam vaizdui ir kelia visuomenėje įvairius konfliktus. Susisteminę teritorinius grafičio piešimo aspektus, filosofų ir sociologų tyrimų rezultatus, turėtume kompleksinę ir daugialypę mokslinę analizę, su kuria būtų galima supažindinti visuomenę, atskleidžiant grafičio piešimo motyvus, priežastis ir paties reiškinio pobūdį.

Pirmieji grafičio piešiniai Lietuvoje užfiksuoti dar tarybiniais metais, tačiau grafičio piešinių tyrimų bazė dar nesusiformavusi, o pati problema teritoriniu aspektu Klaipėdos mieste analizuojama pirmą kartą. Į problemą šiame darbe pažvelgta nauju, t. y. teritoriniu, aspektu.

Šiame straipsnyje analizuojami grafičio piešinių stiliai, piešinių, aptiktų ant pastatų Klaipėdos miesto mikrorajonuose 2013 m., skaičius. Taip pat analizuojamos priežastys, lemiančios grafičio piešinių pasiskirstymą tiriamuose mikrorajonuose. Straipsnio pabaigoje pateikiama pasiūlymų, kaip ir kur būtų galima panaudoti legalius grafičio piešinius, jei bendradarbiautų visuomenė, grafitininkai ir miesto savivaldybės administracijos nariai.

Tyrimo objektas – grafičio piešiniai Klaipėdos mieste.

Tyrimo tikslas: išanalizuoti grafičio piešinių teritorinį pasiskirstymą, jo priežastis, piešinių specifiką Klaipėdos mieste.

Tyrimo uždaviniai:

- Ištirti grafičio piešinių teritorinio pasiskirstymo specifiką, jį lemiančias priežastis, skirtumus ir panašumus Klaipėdos mieste.
- Išnagrinėti grafičio piešinių stilius Klaipėdos mieste.
- Aptarti grafičio piešinių panaudojimo Klaipėdos mieste galimybes.

Suformuluoti tyrimo uždaviniai leidžia įgyvendinti užsibrėžtą tikslą ir visapusiškai analizuoti grafičio piešinių teritorinio išsidėstymo specifiką Klaipėdos mieste.

Kiekviename darbe labai svarbu pasirinkti tinkamus metodus, kurie padėtų atskleisti tiriamą reiškinį, ištirti problematiką ir pasiūlyti problemų sprendimo būdus. Analizuojant grafičio piešinių teritorinį pasiskirstymą Klaipėdos mieste, pasirinkti keli mikrorajonai ir jų analizės pagrindu pateiktos išvados dėl viso Klaipėdos miesto. Mikrorajonų pasirinkimą lėmė didelis Klaipėdos miesto plotas (98 km²) (Klaipėdos miesto savivaldybė, 2013), kurį būtų sudėtinga išanalizuoti net ir keliems tyrėjams. Dėl to tyrimui pasirinktas Senamiestis, istorinė miesto dalis – Naujamiestis ir miegamieji mikrorajonai (Miško, Žvejybos uosto, Debrece-no), išsidėstę skirtingose miesto dalyse. Tirtas ir ne ką mažiau istoriškai bei funkciškai svarbus nedidelis Rotušės mikrorajonas. Iš viso Klaipėdos mieste ištirtas 4,26 km² plotas.

Fotofiksacinis metodas. Taikant šį metodą, nuotraukose užfiksuoti grafičio piešiniai Klaipėdos mieste. Taip pat fiksuojama aplinka, kurioje grafitis pieštas. Tai vienas svarbiausių tyrimo metodų, nes remiantis nuotraukomis nustatytas grafičio piešinių teritorinis pasiskirstymas pagal skaičių ir stilius, o tai savo ruožtu leido atlikti teritorinę analizę ir sudaryti grafičio piešinių klasifikaciją pagal piešimo stilius ir piešinių ant vieno pastato skaičių.

Klasifikavimo metodas. Remiantis kitų autorių atliktais tyrimais, sudaryta klasifikacija, kurią taikant analizuojami Klaipėdos mieste aptikti grafičio piešiniai pagal jų piešimo stilių. Sudaryta tokia grafičio piešinių klasifikacija: *tag*, *metimo į viršų* (angl. *Throw up*), *laukinis* (angl. *Wildstyle*), *paveikslo* (angl. *Piece*), *3 D*, *trafaretu*. Tai leidžia pagal tam tikrus požymius palyginti grafičio piešinius, išanalizuoti jų skirtumus ir panašumus Klaipėdos mieste. Dėl per didelio *tag* stiliaus grafičio piešinių skaičiaus jie šiame darbe neanalizuoti, tik supažindinama su šio stiliaus skiriamaisiais bruožais.

Tyrimo taikyti ir kiti tradiciniai metodai: literatūros ir mokslinių šaltinių analizė, aprašomasis, statistinės analizės, kartografinis.

1. Grafičio reiškinys, jo atsiradimo priežastys

Šiame tyrime, analizuojant grafičio reiškinį, remiamasi šiomis grafičio sąvokomis:

1. *Grafitis* – tai piešiniai, užrašai, įrėžti ant sienos, akmens, keraminių indų. Žinomi nuo ankstyviausių laikų.
2. *Grafitis* – tai šiuolaikinės dailės kryptis, grindžiama vandališkais, anarchiškais užrašais viešose miestų vietose. Paprastai tai rašiusiųjų vardai, sentencijos, į komiksus panašūs, neretai vulgarūs paveikslai, dažnai atlikti purškiant aerosoliniais dažais (aerografija) (Mulevičiūtė ir kt., 1999, p. 166).

Grafitis, kaip reiškinys, viešojoje erdvėje pirmą kartą pasirodė 1970 m. Niujorke. Tuo tarpu Lietuvoje jis atsirado tik atkūrus nepriklausomybę – 1993 m. Vilniaus mieste. Kituose Lietuvos miestuose grafitis pasirodė dar po dvejų metų (Burokaitė, 2012, p. 30).

Iš pradžių grafitis buvo laikomas paprasčiausia juoda keverzone ir juo nelabai domėtasi. Taip tęsėsi tol, kol Pietų Amerikoje, Bronkse, ir Niujorke grafitis pradėjo plisti kartu su hip hopu, kaip afroamerikiečių jaunimo subkultūra (Rahn, 2002, p. 2). Vieni autoriai teigia, kad grafitis ir hip hopo subkultūrų judėjimas JAV pra-

sidėjo žemas pajamas turinčių afroamerikiečių, ispanų ir portugalų gyvenamuosiuose rajonuose, t. y. Filadelfijos, Čikagos, Los Andželo, Vašingtono centrinėse dalyse ir senamiesčio bei gretimuose rajonuose. Kaip ir džiazas bei bliuzas, grafitis paplito tarp vidurinės klasės gyventojų (Ten pat, 2002, p. 2). Tačiau kiti mokslininkai teigia priešingai, kad grafitis kilo ne iš skurdžių rajonų. Vidurinės ir aukštesnės klasės gyvenamose teritorijose grafitis buvo piešiamas, o patys piešėjai priklausė įvairiems visuomenės sluoksniams (Walsh, 1996).

Istoriškai grafičio piešiniai piešti įvairiais tikslais: jais karo metu gyventojai ženklindavo užkariautas teritorijas, žymėdavo gyvenamas ribas. Politikai grafičius naudojo demonstruoti savo ideologiją, komersantai – platinti ir populiarinti savo produkciją. Todėl galima sakyti, kad grafitis yra mūsų pačių būties įrodymas, skelbimas: „Aš čia buvau“ (Somerville, 2011, p. 105).

Šiandieninį grafitį mėgstama piešti ant įvairių paviršių, įskaitant sienas, tvoras, telefonų būdeles, viešojo transporto, pastatų, namų duris. Paprastai grafičiai piešiami viešoje, gerai matomoje vietoje. Grafitininkams svarbu ne tai, kad jų piešinius pamatys miesto gyventojai, svarbiausia, kad juos pastebėtų kiti grafitininkai ar jų sekėjai. Šeiminių neturintys pastatai, traukinių tuneliai grafitininkams puikiai žinomi, tai jų pamėgtos vietos (Callinan, 2002, p. 10). Sociologų teigimu, grafitis naudojamas kaip simbolis, rodantis, kaip galima panaudoti miesto sienas: tai prieštaravimo tarp materialių ir nematerialių dalykų zona (Brighenti, 2010, p. 329). Vadinas, piešinius turi pastebėti ne tik gyventojai, bet ir kitos grafitininkų grupės. Piešti nelegalius piešinius labiausiai norisi ant apleistų, nenaudojamų pastatų, nuošaliuose vietose, pvz., tuneliuose.

2. Grafitininkų grupė, grafičio piešimo priežastys

Dauguma autorių, nagrinėjusių grafitininkų grupes (Macdonald, 2001; Walsh, 1996; Rahn, 2002; Gogerly, 2011; Witford, 1992), laikosi vieningos nuomonės, kad šis reiškinys yra hip hopo subkultūros sudedamoji dalis. Galime tai laikyti netgi tam tikru simboliu pasaulyje, kuris turi savitą kalbą, simbolius, elgesio normas ir taisykles, kriterijus, kurie padeda įgyti ar išsaugoti kitų tos subkultūros narių pagarbą. Grafitininkai gina savo erdves, socialinę ir kultūrinę sąveiką, savo tapatybę. Todėl grafičio pasaulis yra dinamiškas, čia nuolat vaidinama ir lenktyniaujama (Mažeikis, 2006, p. 2).

Dažniausiai grafitininkų grupes sudaro asmenys, kurių vidutinis amžius siekia nuo 14 m. iki 20 m. (Macdonald, 2001; Withof, 1992). Tokio amžiaus žmonės

piešia grafičius dėl kelių priežasčių: paaugliai nori užsitarnauti savo bendraamžių pripažinimą, pagarbą, padidinti savigarbą, neretai grafičiai piešiami dėl linksmybės, politinių priežasčių. Grafitis yra vienas iš būdų pademonstruoti vyriškumą, bendravimo nepriklausomybę, kai kuriems asmenims – iš „nieko“ tapti „kažkuo“. Daugeliui grafitininkų tai tampa aistra ir neatsiejama gyvenimo dalimi. Grafičio piešimas suteikia žmonėms galimybę išreikšti savo mintis ir nuomones, pyktį vizualine forma. Tokio teiginio puikus pavyzdys – Berlyno siena, išmarginta gausybės grafičių, rodanti žmonių požiūrį į tam tikrus politinius įvykius (Gogerly, 2011).

Kai kurie mokslininkai linkę manyti, kad tie, kurie piešia nelegalų grafitį, tiesiog demonstruoja savo kritinį požiūrį į visuomenėje vykstančius procesus (Kramer, 2010, p. 239).

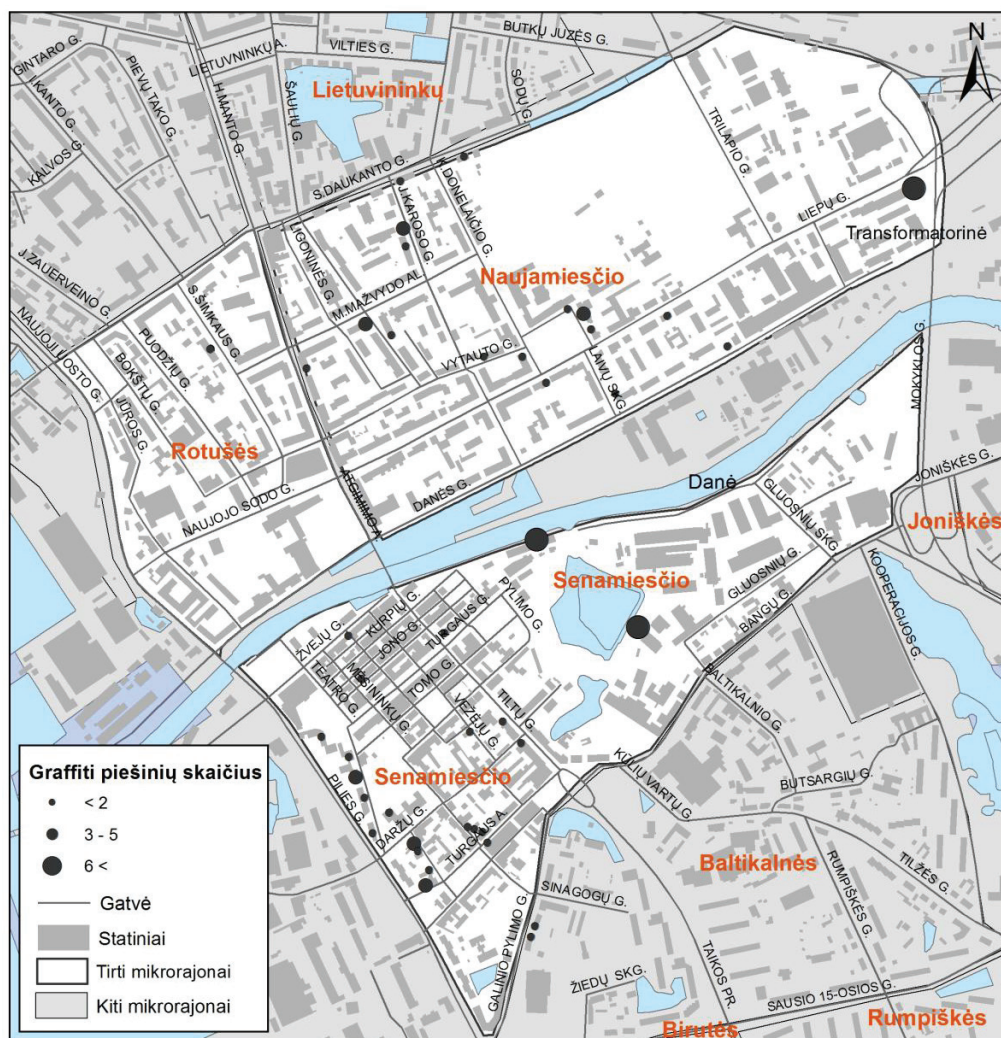
Išanalizavę grafičio piešimo priežastis, galime teigti, kad piešiama, nes norima įsiliesti į tam tikrą bendraamžių grupę, tapti visaverčiais tos grupės nariais, be to, tai yra kiekvieno individo minčių, vidinių jausmų ir nuomonės išraiška.

3. Grafičio reiškinių teritorinė analizė Klaipėdos mieste (Senamiesčio, Naujamiesčio, Rotušės, Žvejybos uosto, Debrecono, Miško mikrorajonuose)

2013 m. Klaipėdos mieste išanalizuoti grafičio piešiniai Senamiesčio, Naujamiesčio, Rotušės, Debrecono, Žvejybos uosto ir Miško mikrorajonuose. Gauti rezultatai leidžia paaiškinti grafičio atsiradimo priežastis ir atlikti teritorinio pasiskirstymo analizę.

Iš viso Klaipėdos mieste aptikti 148 grafičio piešiniai, dauguma kurių (87,2 %) buvo Senamiesčio (94 grafičio piešiniai) ir Naujamiesčio (35) mikrorajonuose.

Išanalizavus piešinių ant pastatų skaičių, matyti netolygus jų pasiskirstymas, tai leidžia pastatus suskirstyti į tris kategorijas: labai patrauklūs, mažai patrauklūs ir visai nepatrauklūs grafičiams piešti. Didžiausias piešinių tankumas pastebimas ant tų pastatų, kurie išsidėstę nuošalesnėse vietose, pvz.: teritorija aplink Jono kalnelį (48 grafičio piešiniai), Sukilėlių gatvė (10 piešinių), Liepų g. 54 (6 piešiniai). Tai vietos, kur dažnai būriuojasi jaunimas. Taigi galima daryti prielaidą, kad grafitis dažniau piešiamas tose vietose ir ant tų pastatų, kurie yra mėgstamose jaunuolių susibūrimo vietose.

1 pav. Grafičio piešinių skaičius Klaipėdos miesto Senamiesčio, Naujamiesčio ir Rotušės mikrorajonuose, 2013 m.

Fig. 1. The number of graffiti drawings in the Old Town, New Town and Town Hall areas of Klaipėda city in 2013

Šaltinis: tyrimo metu surinkti duomenys, 2013 m.

Nė viename tirtame mikrorajone, išskyrus Žvejybos uosto mikrorajoną, negalima išskirti didelės grafičio piešinių koncentracijos arealų. Taip yra dėl to, kad šiaurinėje Žvejybos uosto mikrorajono dalyje gausu neapgyvendintų plotų, pramoninės paskirties pastatų. Šiame mikrorajone galima skirti net kelis grafičio pie-

šinių arealus: Minijos gatvės pastatai nuo Nr. 137 iki Nr. 131; Žalgirio ir Nemuno gatvės. Šiuose arealuose grafičio piešiniai sudarė didžiąją piešinių dalį, t. y. 75 % visų Žvejybos uosto mikrorajone aptiktų grafičio piešinių.

Aiškios grafičio piešinių teritorinės koncentracijos nėra Miško, Rotušės ir Debreceno mikrorajonuose, čia aptikta labai nedaug grafičio piešinių – tik 7. Tai rodo mažą šių mikrorajonų patrauklumą grafitininkams. Rotušės mikrorajoną galime laikyti išskirtiniu dėl jame esančio Klaipėdos apskrities Vyriausiojo policijos komisariato ir buvusios Klaipėdos apskrities viršininko administracijos. Svarbu ir tai, kad atkarpa nuo H. Manto gatvės iki Naujosios uosto gatvės stebima vaizdo kameromis ir tai saugo pastatus nuo nepageidaujamų grafičio piešinių. Vienintelis grafičio piešinys aptiktas ant visuomeninės paskirties objekto – Klaipėdos Stasio Šimkaus konservatorijos. Tai leidžia daryti prielaidą, kad švietimo įstaigos pastatai taip pat traukia grafitininkų dėmesį. Miško mikrorajone aptiktas vienas grafičio piešinys. Šiame mikrorajone dominuoja individualios statybos namai, stovi tik keli daugiabučiai, kas ir lėmė patį mažiausią tarp tirtų mikrorajonų grafičių skaičių.

Mažiausiai išmarginti pastatai aptikti vietose, kur koncentruojasi gyvenamieji namai, daugiabučiai arba naktiniai barai-klubai, kitaip sakant ten, kur yra santykinai daugiau žmonių ir nuolat vyksta judėjimas. Įdomu tai, kad ant tų pastatų, kurie stebimi vaizdo kameromis, neaptiktas nė vienas grafičio piešinys.

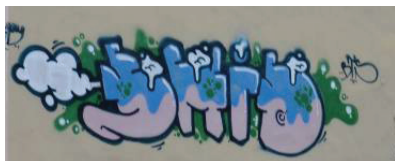
Išanalizavus grafičio piešinių teritorinį pasiskirstymą, galima teigti, kad Klaipėdos mieste grafičiai piešiami visuomenei, šiais piešiniais norima išreikšti savo mintis. Visi grafičio darbai aiškiai matomi iš gatvės ir nupiešti pastatų pirmųjų aukštų lygyje, vadinasi, daugelis pravažiuojančių klaipėdiečių ir miesto svečių stebi šiuos piešinius kiekvieną dieną.

Dideliam (daugiau kaip 6) grafičio piešinių skaičiui įtakos turi nuošalios ir jaunimo susibūrimams patrauklios vietos. Nuolatinis judėjimas, vykstantis prie klubų, barų, gyvenamųjų namų, ir įmontuotos vaizdo stebėjimo kameros – pagrindinės priežastys, lemiančios mažiausią (mažiau nei 2) grafičio piešinių skaičių arba visišką jų nebuvimą.

3. Grafičio piešinių stiliai Klaipėdos mieste

Visi šio tyrimo metu aptikti grafičio piešiniai suskirstyti į 5 grupes pagal jų sudėtingumo lygį, paskirtį ir laiką, būtiną jiems atlikti. Tai *tag'ai*, *metimo į viršų* (angl. *Throw up*), *laukinio* (angl. *Wildstyle*), *paveikslo* (angl. *Piece*), *trafareto* stilių piešiniai.

Tarp aptiktų 148 grafičio piešinių net 60 % – *metimo į viršų* stiliaus, 27,7 % – *laukinio* stiliaus. Kartu šie piešinių stiliai sudarė daugiau nei pusę visų aptiktų grafičio piešinių stilių, o tai leidžia daryti prielaidą, kad Klaipėdos miesto grafitininkams ne tiek svarbu išreikšti savo mąstymą, jausmus, prieštaravimus, kiek pažymėti savo buvimą konkrečioje vietoje.

2 pav. *Metimo į viršų* (*Throw up*) stiliaus piešinys 2013 m.

Fig. 2. The drawing of *Throw up* style in 2013

Anetos Špelverytės nuotrauka, 2013 m.

Metimo į viršų grafičiams būdingos apvalių formų raidės, kurios ant paviršiaus išpurškiamos keliomis spalvomis. Aptikti *metimo į viršų* stiliaus grafičio piešiniai skyrėsi tarpusavyje: vieni piešti paskubomis, nepasižymi meniškumu, kiti – priešingai, atlikti naudojant spalvų perėjimus, sudėtingesnes kompozicijas, kas rodo, kad grafitininkas turi meninių gebėjimų ir piešiniui atlikti skyrė laiko (2 pav.). *Laukinis* stilius panašus į *metimo į viršų* stilių, tik jame raidės tarpusavyje persipynusios, todėl sunkiai įskaitomos. Dažnai norint pavaizduoti judėjimo kryptį, piešiami strėlių antgalių formos piešiniai.

Mažiausią grafičio piešinių dalį (12,3 %) sudarė *paveikslo* ir *trafareto* stiliaus grafičio darbai, kurie skyrėsi sudėtingumu ir laiko, kurio reikia jiems atlikti, trukme. *Paveikslo* stiliaus grafičio darbai jau laikomi meno kūriniais. Dažnai piešiniai yra didelio formato, vaizduoja ne tik raides, kurios yra aiškiai įskaitomos, bet ir žmones bei gyvūnus, naudojamos kelios spalvos, fonas (Burokaitė, 2012, p. 26; Walsh, 1996, p. 12).

Kadangi Klaipėdos miesto Senamiesčio mikrorajone aptiktas didžiausias grafičio piešinių skaičius, atitinkamai čia aptiktas ir didžiausias *metimo į viršų* (47 grafičio piešiniai) ir *laukinio* (33 piešiniai) stilių piešinių skaičius. Tuo tarpu Klaipėdos miesto Naujamiesčio mikrorajone *metimo į viršų* stiliaus piešinių aptikta 25, *laukinio* stiliaus – tik 7. Visame Naujamiesčio mikrorajone aptiktas tik vienas sudėtingesnis *paveikslo* stiliaus piešinys (Liepų g. 54) ir du *trafareto* stiliaus piešiniai. Debreceno, Žvejybos uosto, Miško, Rotušės mikrorajonuose, kaip ir anksčiau aptartuose Klaipėdos mikrorajonuose, didžiausią piešinių dalį sudarė *metimo į vir-*

šų ir *laukinio* stilių piešiniai, kurie nepasižymėjo išskirtiniais bruožais, meniškais elementais, buvo gana paprasti.

Prie įdomesnių ir labiau išsiskiriančių grafičio piešinių galėtume priskirti *trafareto* stiliaus piešinius, kurie aptikti Naujamiesčio mikrorajone (Liepų g. 46) (3 pav.).

3 pav. Trafaretinio stiliaus piešinys Klaipėdos miesto Naujamiesčio mikrorajone, 2013 m.

Fig. 3. Stencil style graffiti in Klaipėda New Town area in 2013

Anetos Špelverytės nuotrauka, 2013 m.

Įdomu tai, kad abu šie piešiniai yra politiniai ir vaizduoja neapykantą fašizmui. Nors piešinys nedidelio formato, jis buvo gerai matomas einant Liepų gatve link H. Manto gatvės. Debreceno mikrorajone aptiktas įdomus grafitis ant elektros skydinės, užrašytas rusų kalba. Analogiškų grafičių tirtuose Klaipėdos miesto mikrorajonuose nebuvo. Kadangi užrašas reiškia „gatvės vilkai“, galime daryti prielaidą, kad tai rusakalbės grafitininkų grupuotės pavadinimas, suprantamas tik mokantiems rusiškai asmenims.

Išanalizavę grafičio piešinių stilius Klaipėdos mieste galime teigti, kad taikant paprastus ir nesudėtingus grafičio piešinių stilius, norima ne protestuoti, o labiau provokuoti Klaipėdos miesto gyventojus ir valdžios atstovus, o kitiems subkultūros nariams tiesiog pranešti savo buvimo vietą.

4. Legalaus grafičio naudojimo Klaipėdos mieste galimybės

Grafičiai gali būti ne tik erzinantys teplojimai, bet net tikri meno kūriniai, kurie, šio straipsnio autorių nuomone, galėtų pagyvinti pilkas miesto teritorijas. Todėl šiame poskyryje, remiantis užsienio valstybėse taikoma praktika ir spaudoje išsakyta specialistų nuomone, pateikiamos kelios grafičio panaudojimo galimybės. Tai verta daryti, siekiant sumažinti nelegalių grafičių skaičių, visuomenės ir miesto savivaldybės administracijos nariams atrasti bendrą kalbą su grafitininkais.

Pasiūlymai:

1. Pagyvinti miegamųjų Klaipėdos miesto rajonų daugiabučių namų išorinių sienų vaizdą (4 pav.). Tokia praktika taikoma daugelyje valstybių.

4 pav. Galima grafičio vieta Taikos prospekte, Klaipėdoje

Fig. 4. Potential place for graffiti drawing in Taikos street, Klaipėda city

Anetos Špelverytės nuotrauka, 2013 m.

Tokius pastatus lengviau surasti į miestą atvykusiems svečiams, be to, jie atrodo tvarkingiau ir įdomiau nei eiliniai daugiabučiai namai (5 pav.).

5 pav. Grafičio piešinys Bialystoko mieste (Lenkija)

Fig. 5. Graffiti drawing in Białystok city (Poland)

Šaltinis: Street art utopija internetinio tinklalapio archyvas, 2014 m.

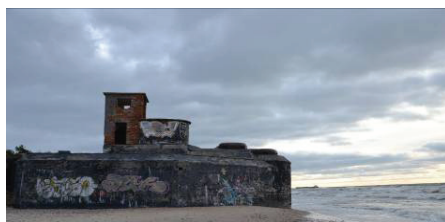
2. Pagyvinti apleistus savivaldybės pastatus. Vienas tokių pastatų Klaipėdoje yra Kruizinių laivų terminale (6 pav.), tai būtų galima padaryti ir su kitais apleistais pastatais bei su pajūryje stūksančiomis laivų nuolaužomis (7 pav.).

6 pav. Grafičio piešinys Klaipėdos m. Kruizinių laivų terminale, 2013 m.

Fig. 6. Graffiti at the cruise ship terminal of Klaipėda city in 2013

Anetos Špelverytės nuotrauka, 2013 m.

7 pav. Galima grafičio vieta Klaipėdos pajūryje

Fig. 7. Potential place for graffiti drawing in seashore

Anetos Špelverytės nuotrauka, 2013 m.

Apleisti, tačiau išpiešti pastatai atrodo gana įdomiai, juos lengva įsiminti. Tai rodo, kad visuomenė yra kūrybiška, nebijo keisti nusistovėjusios tvarkos ir įsileisti naujovių.

3. Klaipėdoje būtų galima organizuoti tokius projektus, kaip „Street art festival“ Vilniuje ar „Myliu graffiti“, vykusius Jonavos, Ukmergės, Tauragės, Pravieniškių, Visagino mokyklose, kurių metu, pasitelkiant grafičio meną, buvo piešiamos socialinės reklamos, vyko diskusijos. Pasak „Myliu graffiti“ projekto organizatorių, tai išskirtinis jaunimo dėmesį ir socialinius poreikius atitinkantis komunikavimo instrumentas, ypač tinkantis jaunimo dėmesiui atkreipti, pateikiant alternatyvą, siekiant priversti susimąstyti.
4. Prie mokyklų, vaikų darželių ar kitų įstaigų esančias pėsčiųjų perėjas pa-vaizduoti ne tradiciniu ženkliniu, o šiek tiek jas pagyvinti papildomais piešiniais (8 pav.).

8 pav. Grafitis pėsčiųjų perėjoje

Fig. 8. Graffiti at the pedestrian crossing

Šaltinis: Street art utopija internetinio tinklalapio archyvas, 2013 m.

5. Grafičio meną galima pritaikyti ir prekybos centrų stovėjimo aikštelėse. Pavyzdžiui, linijas, kurios žymi automobilių stovėjimo ribas, galima apipavidalinti ir pateikti kaip netradicinį sprendimą.
6. Grafičio menui galėtume surasti vietą ir atliekant pastato remonto darbus, kai naudojama apsauginė tvora.
7. Išpiešti nuobodžias ir standartines prekybos centrų žaliuzes.

Kaip matome, grafitis yra labai universalus menas. Pasitelkę kūrybiškumą nuobodžias ir apleistas vietas Klaipėdos mieste galime paversti įdomiais kūrybiniais sprendimais. Įgyvendinant idėjas turėtų prisidėti ir Klaipėdos miesto savivaldybės administracija, rodydama iniciatyvą ir organizuodama kūrybinius projektus, nes dabartinė biurokratinė tvarka atima daug laiko ir kantrybės. Dėl to grafitininkai dažnai negaišta laiko ir piešia nelegaliai ten, kur nereikia rinkti gyventojų parašų ar laukti eilės ir įtikinėti savivaldybės atstovų, kad šiai vietai tikrai reikėtų grafičio paveikslo.

Išvados

1. Dažniausiai aptinkamos grafičio piešimo vietos Klaipėdos miesto mikrorajonuose – gerai matomi, apleisti pastatai. Ant vieno pastato vidutiniškai aptinkama iki dviejų piešinių. Vietose, kuriose įrengtos vaizdo stebėjimo kameros, vyksta nuolatinis žmonių judėjimas, grafičio piešinių yra mažai arba jų visiškai nėra.
2. Grafitininkai daugiausia naudoja greitą ir nesudėtingą piešimo techniką, todėl Klaipėdos mieste vyrauja *metimo į viršų* ir *laukinio* grafičio stiliai.

Laiko, meninių gebėjimų ir išankstinio pasiruošimo reikia piešiant *trafa-
reto* ar *paveikslo* stiliais, todėl jie pasitaiko rečiausiai.

3. Grafičio piešinius galima įvairiai panaudoti, tai rodo, koks šis menas gali būti universalus. Grafičiais galima pagyvinti daugiabučių rajonų aplinką, perėjas, prekybos centrų automobilių stovėjimo aikšteles, apleistus pas-tatus ir kt. Taigi galima teigti, kad grafičio panaudojimas priklauso nuo bendruomenės, savivaldybės administracijos atstovų ir pačių grafitininkų bendradarbiavimo.

Gauta 2014 04 11

Pasirašyta spaudai 2014 07 01

Literatūra

- Art by EOIN* archyvas. (2013). Prieiga internete: <<http://artbyecoin.com/scenicwork/#itemId=517eb6dbe4b05640e8283f12>>
- Burokaitė, R. (2012). *Pozityvi jaunimo ir paauglių socializacija dalyvaujant graffiti veikloje*. Magistro darbas. Vilnius.
- Bored panda* archyvas. (2013). Prieiga internete: <<http://www.boredpanda.com/creative-street-art/>>
- Brighenti, A. M. (2010). At the Wall: Graffiti Writers, Urban Territoriality, and the Public Domain. *Space and Culture*, vol. 13(3): 315–332.
- Cablestreet galerija*. (2013). Prieiga internete: <<http://www.cablestreet.co.uk/graffiti.html>>
- Callinan, R. (2002). Dealing with graffiti in New South Wales. *NSW Parliamentary Library Research Service*, no. 8/02: 1–40.
- Gogerly, L. (2011). *Graffiti Culture*. USA.
- Klaipėdos miesto savivaldybė*. (2013). Prieiga internete: <<http://www.klaipeda.lt/index.php?920078103>>
- Kramer, R. (2010). Painting with permission. *Legal graffiti in New York City*, nr. 11(2): 235–253.
- Ley, D., Cybriwsky, R. (1974). Urban Graffiti as Territorial Markers. *Annals of the Association of American Geographers*, vol. 64, no. 4: 491–506.
- Mažeikis, G. (2006). Simbolinių pasaulių konfliktai ir mikropropaganda. *Parkas*, nr. 44: 2. Šiaulių universitetas.
- Macdonald, M. (2001). *The Graffiti Subculture – Youth, Masculinity and Identity in London and New York*. New York.
- Mulevičiūtė, J. ir kt. (1999). *Dailės žodynas*. Vilniaus dailės akademijos leidykla.
- Rahn, J. (2002). *Painting Without Permission Hip-Hop Graffiti Subculture*. Bergin & Garvey. United States of America.
- Somerville, K. (2011). The Urban Canvas and Its Artists. *The Missouri Review*, vol. 34, nr. 3: 97–108.
- Street art utopija internetinio tinklalapio archyvas*. (2014). Prieiga internete: <http://www.streetartutopia.com/?fp_type=news&paged=2>
- Walsh, M. (1996). *Graffiti*. North Atlantic Books. California.
- Witford, M. J. (1992). *Getting Rid of Graffiti – A Practical Guide to Graffiti Removal anti – graffiti Protection*. USA.

GRAFFITI PHENOMENON IN KLAIPĖDA CITY: ANALYSIS OF SPATIAL DISTRIBUTION

Daiva Verkulevičiūtė-Kriukienė, Aneta Špelverytė

Summary

While graffiti drawings had not become a global phenomenon all over the world and urban residents had not come to express discontent, graffiti as a phenomenon has not attracted attention. Graffiti era brought to the cities a new form of art and self-expression, which in Lithuania in terms of territory is almost not analyzed. In addition, the emergence of graffiti led to conflicts among the society members, government representatives, researchers, and most graffiti artists, and that encourages further research of graffiti drawings on a territorial basis.

The purpose of the present research is to analyze the spatial distribution of graffiti drawings, its similarities, differences, reasons, and the peculiarities of drawings in Klaipėda city.

For the implementation of the purpose of the research the work is divided into 4 parts. The first part analyzes the distribution of graffiti drawings according to the number and style in the Old Town, New Town, Town Hall, Miško, Žvejybos uostas and Debreceenas areas of Klaipėda city.

The collected data have revealed that in Klaipėda graffiti artists usually paint in the districts of the Old Town (94 graffiti drawings) and New Town (35 graffiti drawings). Less frequent are Žvejybos uostas (12 graffiti drawings) and Debreceenas (5 graffiti drawings) areas. The least number, i.e. only one graffiti drawing, was found in the City Hall and Miško areas, therefore, we can state that these districts are not attractive to graffiti artists. The systemized information about graffiti drawing styles has showed that in Klaipėda city artists usually paint using *Throw Up* and *Wildstyle* styles.

In the last chapter of the work, regarding the different scientific conclusions in relation to the appearance of graffiti drawings and the conclusions of the present study, proposals on the use of graffiti drawings of Klaipėda city have been formulated and submitted. Since a large part of legal graffiti is dependent on the attitude of the municipal administration and the relevant resolutions, the proposals are mainly for municipal representatives.

Following the use of graffiti proposals, it has been found that graffiti art is universal, suitable to liven up buildings, streets, parking lots, and abandoned buildings. Full use of graffiti in the city depends on the cooperation between the public and representatives of municipalities.